

6

DE
FEBRIVM
SALVBRRITATE
IN MORBIS CHRONICIS

EX AVCTORITATE
ILLVSTRIS MEDICORVM ORDINIS
IN REGIA FRIDERICIANA

PRO
GRADV DOCTORIS

RITE CONSEQVENDO
AD DIEM VI MAII MDCCLXXII.

H. L. Q. C.

PVBLICE DISPVTABIT
LEONARDVS LVDOVICVS FINKE
CAPPELLIS-TECKLENBURGENSIS.

HALAE AD SALAM

STANNO HENDELIANO.

F E R R I V M
S A L V A R I T A T E
I N M O R B I S C H R O N I C I S

HIPPOCRATES *Libr. VI. Epid. Sect. V.*

Νάτων φύσις ἰητροί:

i. e.

Naturae morborum sunt medicatrices.

IDEM *Libr. I. de victus ratione.*

Ἰατρικὴ τὸ λυπεῖν ἀπολλάσσει, καὶ ὅφ' ἔπονεί αφαιρέοντα,
ὕμια ποιῶν, ἢ φύσις αὐτομάτη ταῦτα ἄπισαται.

i. e.

Ars medica ab eo, quod molestum est, liberat, et id, ex quo quis
aegrotat, auferendo, sanitatem reddit. Idem et natura per se
facere nouit.

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
FEBRIVM
SALVBRITE IN MORBIS CHRONICIS.

PROLVVSIO.

Quod si ad omnem, quam late patet, naturam animo respexeris intento: non potest fieri, quin vbiunque in illa deregas phaenomena, quorum multa in eius destructionem tendunt; multa vero, quamuis contrarium saepe ominemur, ita sunt comparata, vt imminens, vel iam praefens quoddam malum, mox radicitus tollere, mox imminuere possint. In rebus physicis versatis nil dixerò noui, affirmans eiusmodi naturae salutaria conamina quolibet euenire die, quin singulis horis. Eadem res sese habet ratione in C. H.

A

Sunt

Sunt quidem multa, et omnem numerum excedentia, quae in eius destructionem tendunt; sed dantur quoque e contraria parte multi motus in corpore animali vivo, qui causis laedentibus oppositi sunt, dantur, qui eas iam praesentes tollunt. Nec sane vlla alia ratione modus compositionis machinae nostrae organicae conseruari potuit, nisi vires possideret, quibus omne id, quod ad illius compositionem destruendam tendit, omni superare conaretur modo. Viderunt hoc iam antea celebria medicorum lumina, inter quae SYDENHAMIVM excitare tantum lubet, utpote qui *morbum et naturae conamen materiae morbificae exterminationem in aegri salutem omni moliens ope pro eadem censuit re.* (Vid. eius obseruat. med. circa morbor. acutor. historiam.) Sed quoties conamen istud naturae haud sufficere, ad causam istam, ut cum SYDENHAMIO loquar, morbificam superandam, tristi docemur experientia! Interea tamen sedulo naturae indagatori latere nequit, dari etiam morbos, qui dictam causam morbificam expellunt. Mirum hoc sane est naturae artificium; quodque CELSVS Libr. II. c. 8. ita indicauit: *Illud, inquit, iure aliquis mirabitur, quomodo quaedam simul affligant nostra corpora, et parte aliqua tuentur.* Lipothymia, ut per exempla rem illustrem, quoties non haemorrhagiae efferae proficua fuit? Eadem haemorrhagia, criticam puta, quot morbis non tulit auxilium? Cruditates ventriculi et primarum viarum, quoties superueniente vomitu, vel diarrhoea non sunt leuatae? Quid? quod
nubes

nubes est morborum, quorum hic mentionem facere possem, nisi a scopo aberasse videar. Quae cum ita sint comparata, quis est qui adeo caecus esse possit, ut ex his omnibus summam haud videat creatoris sapientiam, qui usque adeo machinam nostram artificiosissime composuit, ut et ex morbis, dura illa mortalium machinamenta cruciatus! ratio pro existentia Dei possit defumi. Apparet inde ex parte ratio, cur mihi hocce praecipue elegerim dissertationis argumentum. Sed et in vtilitate, quae scientia salubritatis februm medico practico largitur, alteram et praecipuam rationis partem volo habere postam. Optime autem ex mea sententia tota haec tractatio, in duas partes distribui poterit: in cuius parte prior, possibilitas salubritatis februm in morbis chronicis, praemissis notionibus quibusdam generalioribus, a priori, uti dicunt, demonstrabitur; in altera vero eiusdem libelli parte idem per observationes confirmabitur; docebiturque in quibus praesertim morbis chronicis, febres proficuae fuerint. Consentientes in hac re mecum habeo medicos. CELS. Lib. I. cap. 8. ita: *Denique ipsa febris, quod maxime mirum videri potest, saepe praesidio est.* BOERH. Aph. 89. *Febris, inquit, saepe medicamenti virtutem exercet ratione aliorum morborum.* HUXHAM. in oper. phys. med. Tom. II. p. 36. *Quodlibet februm genus dicit naturae est conamen, quo se ipsa quicumque a re, quae ipsi molesta est, liberare amittitur.* In Elementis Pathologiae ill. NIETZKI, quem praeceptorem fautoremque pie veneror,

ror, saepius de hac res fit mentio. HIPPOCRATIS et qui illum magna ex parte sequutus est ARETAEI CAPADOCIS verbis hoc quoque posse corroborari ex infra dicendis apparebit. Sufficiant haec de instituti ratione dissertationis meae, quam L. B. aequi bonique consulat.

PARS PRIOR.

§. I.

Morbus salutaris dicitur morbus, cuius solutio est remedium alterius morbi simul existentis, hac tamen lege, ne status posterior sit periculosior priori.

§. II.

Febris est spasmus periphericus, cum pulsu, qui illum sequitur, celeri atque frequenti.

§. III.

Morbus chronicus est qui per aliquod tempus notabile corpus affligere potest, neque statim stipatus est periculo vitae eminenti. Opponitur ergo *morbo acuto*.

§. IV.

Ex §§. I–III. apparet, quid febris salutaris sit, quidque per eandem in morbis chronicis intelligi debeat. Quarum rerum ulteriori demonstratione facile superfedere me posse arbitror. Nolum enim theoriam horum morborum extruere, cum lemmatis loco mihi tantum inseruiant. Qui vero plura de hac re scire cupit, adeat *III. NIETZKI Elementa Pathologiae*.

§. V.

§. V.

Per *receptiuitatem subiecti* eam medici intelligunt corporis conditionem internam, per quam tali istud cum causis agentibus pollet relatione, vt ab his facile possit mutari. Est ergo receptiuitas concausa, vti medici loquuntur, effectus pleni. Pertinent huc praecipue: aetas, nimia subiecti sensibilitas, temperamentum, morbi praegressi et simultanei.

§. VI.

In quocunque morbo mox maiorem, mox minorem diffusum functionum adesse, docet Pathologia. Quam ob causam gradus morborum erunt possibiles.

§. VII.

Quemlibet de febrium in morbis chronicis salubritate agerem ad duo respicere oportet momenta. Imo num adlit receptiuitas subiecti. Ido num febris sit determinati gradus. Quod ad primum attinet, facile ex §. V. apparet, sine hocce requisito febre salutarem existere non posse. Nam febris, quae effectum quendam in C. H. salutarem producere debet, est pars causae tantum. Causam hinc quendam praedisponentem, vti medicis vsus est loquendi, supponit. Ex infra dicendis res clarior euadet. Quod de determinato febris gradu dixi, quemlibet mihi citra vteriolem demonstrationem esse largiturum, puto. Nam minor febris gradus, quam requiritur ad solutionem morbi solvendi, sine fructu est; cum maior e contrario febris gradus morbi statum reddat priori peiorem.

§. VIII.

Effectus febris, quantum ad nostrum scopum faciunt, enumerandi nunc veniunt; postpositis omnibus phaenomenis, quae, quamvis in scholis medicorum pertractentur, huc non pertinent. Praeter pulsū, qui est motus diastolicus arteriae, celerem atque frequentem, in omni febris stadio praesentem; saepe etiam in febre adesse pulsū fortem, docet Pathologia. Sed cum ex pulsū, tanquam effectu a fluido in vasis contento, ipsisque vasis determinato, fluidi motus, nec non qualitates possint euinci: prono exinde fluit alveo, motum sanguinis in febre esse celeriore, et quandoque fortiorem.

Cum omnis effectus salutaris a febre in morbis chronicis possibilis ab his modo dictis, nempe a sanguinis circulo celeriori atque fortiori, dependeat: operae pretium esse duco, nunc perquirere, qua ratione id eueniat, vndeque tam differentes a febre effectus. Quod iam ex §§. sequentibus constabit.

§. IX.

Fluida attenuantur vel inciduntur, quando singulae liquidi moleculae in minutiores reducuntur. Remedia quae hoc praestant, *resolventium* nomine venire solent. *Correctio* vero humorum tum obtinet, quando illorum mixtio, quoad miscibilia inuertitur.

§. X.

Febris determinati gradus fluida attenuare, resolvere, nec non corrigere potest.

Quod

Quod ad primum: hic effectus apparet, cognitis diuersis causis spissitudinem perducere valentibus. Inter has causas vero obtinet quoque minor fluidorum circulus, quam par est, seu eorum lentor. Nonne in hocce casu, motu sanguinis accelerato, sed non supra modum, nam nimius sanguinis motus, quod in transitu sit dictum, fluida magis inspissat, spissitudo debet tolli? Determinatur hic lentor a variis causis. Mox dependet a debilitate, mox a rigiditate partium solidarum, mox denique ab abusu eorum, quae massae humorum coagulum inducunt, quorsum exempli loco pertinent spirituosa. Quem lentorem in causam efficientem sufficientem multorum aliorum morborum degenerare posse, docet Pathologia. Quantus ergo istorum esse debet morborum numerus, quibus febris, remouendo causas, salutaris extiterit?

Stases et obstructions, non admodum inueteratae, febre tanquam instrumento naturae, aduersus hunc morbum idoneo, vario tolli possunt modo. Fit autem hoc primo per admixtionem fluidi tenuioris ad partes obstructas; dein per auctum calorem in febre obtinentem, ut totum corpus, ita et lumina vasorum, distendentem, sicque particulis obstructis viam pandentem; denique per auctiorem contractionem vasorum; et tandem vi mechanica per pressionem fluidi a tergo venientis in moleculas moram necitantes.

Quod denique ad correctionem fluidorum attinet: eam huc non pertinere, arguere quis posset; interim tamen huius loci est. Nam cum haec per ablationem partium quarundam miscibilium
absol-

absoluatur, in febre autem, teste experientia, multa e corpore eliminantur: apparet ergo, hanc adesse posse; id quod in productis a febre exanthematibus chronicis videre est. Cum attenuantia, resolventia et corrigentia classem alterantium subeant: in aprico ergo est, febrem fluida posse alterare, atque ita praeparare, ut ad euacuationem, quae et actu subsequi solet, apta sint. Quis ergo non videt, febris etiam vim comperere euacuandi. Quanti usus febris, propter praemissam praeparationem atque subsequenter euacuationem, sit, quilibet, cui istud HIPPOCRATIS: *nihil euacuetur, nisi coctum*, notum est, facili intelliget negotio. Optimi hac in re mecum consentiunt medici. PLATNERVS *in arte med. p. 37. nulla, inquit, efficacior resolutio est, quam quae motu febrili praestatur.* ill. NIETZKI *in Elem. Patbol. §. 1368. ita: Quare in corporibus febricitantibus, loquitur nempe de febris determinato gradu, stases et obstructions resolui poterunt.*

§. XI.

Irritans est omne id, quod solida stimulando ad maiorem contractionem impellit. Inter causas primarias hic pertinent maior caloris gradus, et frequentior contra parietes vasorum fluidi impulsus. Quae cum in febre adsint, ut et irritatio quaedam, et omnia inde dependentia non deficient, necesse erit. Conducere vero stimulum in variis morbis, accurata, ut vnum tantum adducam exemplum, cum electricitate in C. H. instituta docent experimenta. Apparet inde ratio, cur febris in morbis a languore oriundis, quorsum paralyfin refero, tanti sit usus.

§. XII.

§. XII.

Omnis ergo effectus salutaris, qui a febris determinato gradu expectari potest, dependet vel ab alteratione, vel ab euacuatione fluidorum, quae coniuncta esse solet cum aequali distributione humorum (§. X.), vel denique a stimulo (§. XI.).

§. XIII.

Quod si quis ad causas morborum chronicorum animum suum dirigit, non potest fieri, quin deprehendat, vnam alteramue, vel plures simul in §§. X. et XI. enarratarum indicationum, liceat mihi ob similitudinem ita dicere, ferme semper inuenire locum. Quam ob causam ad credendum quis posset induci, febrem in omni morbo chronico esse salutarem. Absurditatem vero quis non videt? Pauci enim, teste experientia, tantum sunt morbi, in quibus febris salutaris existere solet. Quin etiam huic errori iam obuiam iui in §. VII. Non abs re autem esse puto, frequentissimi facere mentionem impedimenti, quod ferme semper in causa est, quo minus effectus salutaris, de quo loquor, ad finem producat. Clarior res fiet ex §. sequ.

§. XIV.

Quando propter determinationem quandam corporis internam morbus soluendus ita est comparatus, vt non aliter possit solui, quam sub simultanea productione alius morbi maioris: tunc solutio ista salutaris esse nequit, (per def. morb. salut.). Notatu dignissimum hocce impedimentum in solutionibus morborum admodum frequens est. Multae dantur febres, quae per se spectatae, quia rite procedunt, et in relatione ad morbum quandam chro-

B

nicum

nicum, omnino viles possent videri: attamen ob aliam malam corporis constitutionem, febris pessimi ominis fieri potest. Res multis exemplis posset corroborari. Pauca tantummodo in medium protulisse sufficiant. Illis e. c. quibus labes visceris cuiusdam nobilioris oboritur, quaecunque febris species summe periculosa esse solet; utpote quae in lentam et hecticam degenerat quam saepissime. Qui dein, praeter infarctum, vel scirrhum hepatis, vel lienis, febris alias cedentes, mala insimul laborant digestionem, febre correpti, vix vel ne vix quidem hoc morbo erunt sanaturi; omni febris impetu ad primas vias directo. Spissitudinem humorum febris determinato gradu posse solui, vidimus supra. Pone autem coexistere cum hoc morbo simul plethoram: nonne tunc facilis ad febrem continentem esset transitus? Sed non semper requiritur, ut alius morbus simul sit praefens ad id, quod diximus, impediendum. Morbi praegressi idem praestare possunt. Nam ex mente HIPPOCRATIS *ibi sedes morbi erit, quae pars antea laboravit.* Ex his ergo, et multis aliis satis apparet: febrem, praesente tali corporis dispositione, salutarem esse non posse, semperque in diiudicanda salubritate ad id respiciendum esse.

§. XV.

Tractationis ordo postulat, ut nunc febres breuiter percuramus, videamusque, quatenam per suam essentiam atque naturam salutare esse possint, quaeque minus.

Tria autem dantur, docente id Pathologia, febrium summa genera, quae sub nominibus *continentium*, *continuarum* atque

in-

intermittentium nota sunt. Ex sequentibus eluceſcet, ſub quolibet harum februm genere vnā ſaltem alteramue comprehendī ſpeciem, huc pertinentem.

§. XVI.

Agendum eſt primo de continente, ſeu de illa febre, quae plethoram, eamque commotam, pro cauſſa agnoſcit materiali. Inuadit haec febris vel corpora iuuenilia, vel quae magis in aetate prouectiori ſunt; ſibiſque relicta, periculo non caret, ob ſummum, quo ſtipatur, ſanguinis orgaſmum, praeter caeteros morbos, inflammationis metum facile inducentem. Raro ergo adſunt caſus, in quibus haec febris ſalutaris exiſtiterit. Quod ſi vero animum tuum notabilis illa ſubit differentia, quae intercedit ſubiecta, ad hunc morbum procliuiā: facile apparebit, in ſubiectis laxo corporis habitu inſtructis, vti id in infantibus atque pueris vſu venit, plethoram per productionem excretionis ſudoris, ſolui poſſe; id quod in *Ephemera ſimplici* nonnunquam contingere videmus. In aetate autem prouectiori, ob cutis maiorem denſitatem, hanc ſalutarem febris ſolutionem vix deprehendimus; ſed per haemorrhagiam identidem ſolui, experientia docuit.

§. XVII.

In §. antec. continentur ſimul principia, quibus medicus vti debet in formanda prognōſi febris continentis. Quo maior enim in corpore obinet rigiditatis gradus, qui impedimento eſt, quo minus excretio ſudoris ſuboriatur: eo minor ſpes aſſulget, fore, vt febris euentum ſalutarem, ratione alius morbi, nanciſcatur. Quod ſi vero ſubiectum hoc morbo correptum origini ſuae pro-

pius est, nec desunt requisita supra enicta: tunc non sine ratione euentum salutarem sperare possumus.

§. XVIII.

Tranſeamus ad febres continuas. Differentia, quae inter has febres intercedit, insignis est. Sunt enim hae vel acutae, vel chronicae; vel benignae, vel malignae. Acutae mox sunt benignae, mox malignae. Videamus, quid de illis in relatione ad salubritatem sit sentiendum, ab inflammatoris exorsuri. Pertinet enim haec febris ad acutam, cum inflammatione connexam. Quadruplici, vti inter omnes constat, inflammatio soluitur, modo. Optima ea est, quae per discussionem fit. Suboriri autem ista saepissimè nequit, ob sanguinis in vasis contenti lentorem vasorumque debilitatem. Nunc vero in antecedentibus iam vidimus, quantae in hac re febris sit efficacitatis. Naturaliter ergo febris inflammatoria potest solui; qua vero saluta modo, quem antea diximus, et alii morbi simul possunt fini. Sic ex obseruatione BARTHOLINI in *Actis Hassniens.* pleuridis ea erat efficacitas, vt febrem quartanam aliquot mensium, cui superueniebat, salutariter solueret. Quid? quod nonne febris, quae vulneribus superuenit, et nomine vulnerariae salutatur, rite tantum procedens, supurationem summe necessariam, promouet? Et quid dicam de inflammationibus cum febricula connexis, quae partibus externis suboriuntur? Magni ista in nonnullis casibus est vsus. Videre hoc est in morbis, vbi stimulus est excitandus, vti in melancholia. Secutus est hanc methodum III. MVZELIVS in curanda melancholia admodum pertinaci. Applicauit nempe vesicatoria satis

am-

amplae extensionis ad scapulas, ut inflammationem et febrem producerent. Vid. eius medicinische und chirurgische Wahrnehm. II. Sammlung.

Neque febres malignae utilitate destituuntur, praecipue id genus malignarum hic pertinet, quod cum exanthematibus est conexum. Purificat enim corpus a multis quisquiliis, quae vix alia ratione, quam febre, e corpore proferuntur. Purpura hinc subegit tertianam. vid. *Prim. Phys. med. pol.* Viriolae idem praefant. Quid? quod nullum aliud, quam modo dictum principium, illi sunt secuti, qui et aliorum, quam variolarum, exanthematum inferendorum auctores suasoresque fuerunt. Febris catarrhalis benigna, nam haec quoque ad febres acutas pertinet, ipsum, a quo nomen accepit, saepe solvit morbum. Possibilitas huius solutionis apparet ex notione catarrhi, qui vel in restagnatione, vel coacervatione feri in loco quodam corporis consistit. Resolui autem id, quod stagnabat, et e corpore eliminari febre posse, supra eustum dedimus. Res vero non ita cum febre biliosa est. Solui enim haec febris plerumque solet, non adhibitis medicamentis, per inflammationem, vel per icterum. De febre *lenta* atque *hectica* talem foueo sententiam. Omnis solutio, quae hic suboritur, corpori detrimento esse solet. Lympha enim nutritia, corpus hac febre correptum, priuatur. Fit hoc autem, uti notum est, per excretiones colliquarias.

Schol. A febre catarrhali quidam medicorum febrem ita dictam rheumaticam discernere solent. Sed hoc perperam fit.

§. XIX.

Quod ad diagnofin atque prognofin febrivm continuarum pertinet: eae ftatim apparebunt, quamprimum ex pathologicis vera cuiusvis febris fpecies, eiusque fymptomata cum morbo foluendo nota funt. In memoriam quoque hic reuocari debent ea, quae fupra de requifitis cuiusvis febris falutaris protulimus.

§. XX.

Superelt adhuc vltimum febrivm genus, quod nomine febrivm intermittentium falutatur. Si ad pluralitatem cafuum refpexeris: hoc febrivm genus praecedentia, vt obfervationes teftantur, falubritate fuperat; praecipue quartana hac pollet vi. Ratio in eo absque dubio later, quia hae febres haud adeo vehementibus ftipatae effe folent fymptomatibus. Praecipuus autem febrivm intermittentium vfus confiftit in refolvendis obftructionibus, corpusque ab impuritatibus liberandis. Confirmat quoque hoc BOERH. *aph.* 754. *Caeterum*, inquit, *hae febres, nifi malignae*, (qualem malignitatem vero intelligat explicat §. antec.) *corpus ad longaeuitatem difponunt, et depurant ab inueteratis morbis.* Conferatur v. SWIETEN in Comment. ad Aph. Boerh. Tom. II. pag. 525. Idem ferme affirmat PLATNERVS in *Arte med.* pag. 37. Haec de febrivm intermittentibus in genere. In fpecie vero febres intermittentes vernaes magnopere, dummodo rite fuccedunt, a medicis extolluntur. HUXHAMIVS in *Oper. phyf. med.* Tom. II. pag. 32. de his febrivm talem fouet fententiam: *Febres intermittentes vernaes ordinariae interdum valde falutarem praeftant effectum, dum fanguinis lentorem, eiusque morbidam* in-

infringunt cohaesionem, ut atmosphaeram crassam purificat procella. De febre quartana autem HIPPOCRATES Libr. VI. Epidem. Sect. VI. ita. *Quartana laborantes nullo magno morbo corripuntur, si autem corripiantur, et quartana superueniat, liberantur.* Deim Sect. V. Aph. 70. ferme idem: *Qui quartana corripuntur, non admodum conuulsionibus tentantur. Si vero prius tentati fuerint, superueniente quartana, liberantur.*

§. XXI.

Silencio nequiquam praeterire possum commotiones ita dictas febriles, per quas medici, febrem momentanae quasi durationis, quaeque per existentiam vnus atque alterius ad febrem pertinentis, conspicua sit, intelligere solent. Summum harum commotionum febrilium in morbis esse posse usum, sedula docuit experientia. Agunt vero hae commotiones, vti febris quaecunque alia, praecipue resoluendo. Quod ad salubritatem februm complicatarum atinet, de ea hic nil dicam. Cognoscitur enim ea, rite perspecta quauis febre, ad complicationem pertinente. Legi interim merentur, quae hac de re *ill. NIETZKI in Dissertatione sua inaugurali, de Febris complicatis §. 71.* exposuit.

§. XXII.

Sufficiant haec de notione febris salutaris; de cautelis circa applicationem huius notionis ad casum datum, summe necessariis, ne quis a febre plus exspectet, quam illa praestare potest; deque disquisitione februm per genera atque species consideratarum.

Su-

Supereſt adhuc, vt nunc de iis praecipue morbis chronicis agatur, in quibus fideliffimae obſeruaciones febrivm euicerunt uſum. Quod iam in altera huius tractationis parte, praefare conabimur.

PARS POSTERIOR.

§. XXIII.

In parte Diſſertationis priori ſimplices febrivm vires confiderauimus. Vidimus enim, quid attenuatio, quid reſolutio, euacuatio etc. valeant. Eodem ordine contemplandi nunc forent morbi chronici. Videlicet, premitendi eſſent, qui per attenuationem ſoluuntur, iis qui reſolutione curantur, hique iterum anteponendi eſſent iis, quibus per euacuationem medemur. Sed hunc ordinem vix ex toto ſequi licet, quia docemur vbicunq;: *nunquam naturam agere vi ſimplici, ſed ſemper compoſita.* Percurram nunc ſumma quaedam morborum genera.

§. XXIV.

Morbos, a nimia quantitate partium aquoſarum ortos, per euacuanria, praemiſſa reſolutione, curari, docent Therapiae principia. Sed febri determinati gradus competunt hae vires (§. X.). Neceſſe ergo erit, vt his morbis, non obſtante determinatione §. XIV. ea quoque medicamenti loco fit. Ad hanc morborum chronicorum claſſem referre mihi tantum lubet ſpecies quaſdam hydropis, praecipue anafarcam, leucophlegmatiam; et fluorem album benignum. Pertinere hos morbos ad chronicos, quilibet, qui Pathologiae principia primis tantum guſtariſ labris, mihi concedet. Interim quod ad hydropem attinet, tantopere abſum, vt

hic

hic semper febrem pro morbo salutari vellem ventilare, vt eam potius hydropis speciem hic velim intelligi cuius HIPPOCRATES *Libr. II. Praed.* mentionem facit. Videlicet: *qui aqua intercutem detentus est*, inquit, *et seruari volet, eum robustis visceribus et contentis viribus esse conuenit, simulque suapte natura facile concoquere ac bene spirare.* Causa eiusmodi hydropis vel in constrictione, vel obstructione vasorum lymphaticorum, e cellulosa lympham resorbentium, (confer. *ill. MECKELII*, praeceptoris summe colendi, *noua experimenta* etc.), vel in ipso lymphae lentore, latere potest. Quam hanc ob causam febris vsus esse possit, quilibet iis, quae in parte priori Dissertationis, euicimus, rite imbutus, largiri nobis debet. Inter frequentissimas causas remotas hydropis militat febris in initio depulsa, maleque curata. Optime tunc huic casui succurritur per productionem, alterius febris, nisi adsint contraindicantia. Contigit id mihi aestate praecedenti in muliere quadam vixenti duo circiter annorum videre, quae ob malam febrem tertianam curatam, anasarca cum ascite corripiebatur. Auxilium ex *ill. BOEHMERO*, praeceptore summa pietate colendo, quique clinicis praestit, petebatur. Propinatis medicamentis antihydopicis, aegrotantis conditio, in melius se vertere, nolebat. Dato vero laxante phlegmagogo, reuersa est febris, sed quartana, simulque tumor hydropicus decrescere incipiebat. Continuabat haec febris per aliquot septimanas, et nil, praeter oedemata pedum, non ita magni gradus, remanebant, quaeque cum febre, per aliquot hebdomades adhuc durante, idoneis medicamentis propulsa sunt.

C

Quid

Quid febris in fluore albo benigno valeat, identidem fuit observatum. Consistit hic in iusto maiori excretionem mucii in partibus genitalibus sexus sequioris. Quae excretio particularis tollitur, producta excretionem vniuersalem. In febre autem excretionem vniuersalem augeri, quis nescit? Aucto ergo sudore, de crescere debet excretio mucii in genitalibus. Exemplis quibusdam hanc rem illustravit D. WASMANS DORFF in Dissertatione sua inaugurali de *salubritate febris in fluore albo benigno*, hic Hal. 1764. ventilata, quam legisse haud poenitebit.

Similem, ac in fluore albo, effectum praestat febris, suborta in aliis quibusdam corporis locis coacervatione mucii atque feri, vti hoc in grauedine, coryza, phlegmatorrhagia videre est. Sed de his iam supra, vbi nobis de febre catarrhali sermo erat, satis dixisse putamus.

§. XXV.

In morbis spasmodicis nil magis, docente id experientia, conducit, quam rite procedentes excretionem naturalem, praecipue sudor. Sed in febre has excretionem, cum aequali distributione humorum, adesse, satis constat. Quanti ergo usus in his morbis ea esse possit, per se patet. Sed ne hoc quidem loco theoria experientia destituitur. Obseruarunt hoc, omni tempore medici. HIPPOCRATES in *Coac. Sect. II. conuulsionem*, inquit, *soluit febris superueniens acuta. Si vero fuit prius, iam exacerbata.* Assumat hoc idem in multis aliis locis e. g. *Aph. Sect. IV. no. 57. ita: Spasmo aut tetano vexato, febris si accesserit, morbum soluit.* *Libr. I. de Morbis* ferme idem. Superfluum fore reor, hic adhuc

adhuc monere, quod haec cum grano, vti dicunt, salis sint sumenda. Nam conditiones in omni febre salutari necessariae hic quoque locum inveniunt.

§. XXVI.

In morbis paralyticis i. e. in morbis, in quibus vel defectus motus, vel sensus, vel utrumque obtinet, saepe febrem praesidio esse, fidelissima docuit experientia. Actio febris in hoc morbo partim redit ad irritationem auctiorem, partim ad euacuationem partium aquosarum, quae cum aequali distributione humorum coniuncta esse debet. Vis electricae effectus quid est, praeter febriculam, apposite in corpore productam? Et quanti ea in eiusmodi morbis valeat, quem latet? Multa sane existant exempla, in quibus paralyti auxilio fuit. Confer. CRANTZII *Mater. Med.* Tom. I. pag. 107. Febrem idem prestare posse, persuasus sum.

Species paralyticos, hemiplegiam, paraplegiam, apoplexiam esse docet Pathologia; qua in re consentientem quoque habemus ARETAEVM CAPPADOCVM, qui *Libr. I. de Morb. diut.* dicit, *apoplexia, paraplugia, paresis, paralytis, omnia genere eadem sunt.* Quidquid ergo de paralyti in genere diximus, de singulis his speciebus quoque valebit. Quod ad apoplexiam fortem attinet, eam hic non pertinere quilibet intelligit, dum morbos acutos subire solet. Trahitur tamen interdum per longum tempus hic morbus, et tunc hic locum habet. Magnopere HIPPOCRATES in hoc morbo laudat febrem: in *Coac. praenot.* enim dicit: *in apoplecticis, si febris accedat, solutio contingit.* Interim tamen *Apb.* *Libr. II.* *Fortem apoplexiam, ita pronunciat, nulla fa-*

cultas potest solvere, debilem vero tollere non facile est. Libr. I. Cap. VII. Nec sane mirum, quod in forti apoplexia, liceat mihi hic in transitu haec dicere, febris facultas nulla fit. Solet enim cum extravasatione sanguinis vel feri in meningibus cerebri talis apoplexia esse coniuncta.

§. XXVII.

Super est adhuc genus istud insigne morborum, quod per obstructionem multorum vasorum, vel visceris cuiusdam absoluitur. Per magnus sane est horum morborum numerus, et percurrere singulas species, angustia plagarum vetat. Sequentium narratio hic sufficit. Pertinent vero huc malum hypochondriacum atque hystericum, scirrhi glandularum et viscerum, eorumque infarctus. In his morbis, qui obstructionem quandam pro causa agnoscunt, saepissime febris determinatus gradus praesidio fuit; id quod exemplis a solutis per febrem infarctibus hepatis, lienis, obstructionibus glandularum meseraicarum in infantibus, confirmari potest. Annuit huic dicto *perill. v. SWIETEN* in *Comm. ad Aph. BOERH. Tom. II. pag. 65.* *Simulque, inquit, felicissima saepe resolutio pertinacissimarum obstructionum febre oboritur, modo nondum irresolubilis scirrupsa diutestis adfuerit.* Confirmat haec omnia *CELSVS* Libr. II. Cap. 8. *Nam et praecordiorum, inquit, dolores si sine inflammatione sunt, finit febris, et in iocinoris dolore succurrit, et neruorum distentionem rigoremque, si postea coepit, ex toto tollit.* Quid? quod vna febris species saepe alteri praesidio est. Memorabile huius rei exemplum expositum legimus in *PRIMIT. PHYS. Med. Pol. Vol. I. ubi fe-*
bri

Bri lentae febris quotidiana, quartana, purpurea medicinam attulit, et pertinaciam febris tertianae purpurea subegit.

§. XXVIII.

Quae huc vsque pertractauimus, sufficiant ad possibilitatem et actu contingentem salubritatem febrium in morbis chronicis demonstrandam. Plura adhuc addere, quia speciminis loco haec tantum sunt, non arridet. Hoc tantum monere debeo, quod omnis de salubritate febrium in morbis chronicis iudicium ferens, probe principiis pathologicis debeat esse instructus. Hic enim destituti ab erroribus, in hac re, cauere vix vnquam nos poterimus.

Satis de re omni attentione digna dixisse putamus. Nam quam egregie medicum, sedulo hac de re cogitasse, deceat, paucis sed neruosis ita explicat *perill. v. s. WIETEN l. c.* Ille ergo, inquit, *aegris suis optime consulat Medicus, qui febrim, tanquam instrumentum naturae, considerat, qua morborum causae mutantur, subiguntur; et expelluntur de corpore; atque illam iusto moderamine dirigit, ita, vt nec torpeat nimis, nec furibundo corpus destruat.*

TANTVM.

SVM.

SYMMORVM IN MEDICINA HONORVM
C A N D I D A T O
 PRAESTANTISSIMO
^{S. D.}
 D. ADAMVS NIETZKI

Sic TV quoque, *mi carissime* FINKE, ad illorum iuuenum, qui eruditionis virtutisque gloria prae aliis eminere student, accedis numerum, eumque ita auges, vt hic nemini videaris esse secundus! Integrae profecto chartae mihi describendae forent, si ea, quam nunc meritis TVIS inscribo, epistola, plenam laudum TVARVM contineret enarrationem. Quod, quominus a me perfici possit, me iam impediunt et spatii temporisque angustia, et modestia TVA; quam, praeter alias virtutes, in TE summam esse mihi deprehendere licuit. Non possum tamen, quin summatim a me indicentur laudum TVARVM argumenta. Si ingenii morumque perennis cultura; si indefessum aliis inferuendi studium; si denique *φιλαργωπίας* Hippocraticae ante strata aegrotantium continua exercitia, maximam medico laudem comparare possunt apud quoscunq; aequos rerum aestimatores: nullum dubium est, fore, vt hoc templum honoris TIBI quoque pateat. Quia igitur virtute macte iam esto! Ego vero, *doctissime* FINKE, vna cum reliquis praeceptoribus TVIS, de discipulo tam praeclarae indolis et laetor, et Reuerendo Parenti TVO de filio optimae frugis ex animo gratulor! Gratulor TIBI quoque de Doctoris dignitate, ab illustri Medicorum ordine in Regia Fridericiana meritis TVIS decreta, atque in TE propediem, me promotore, publice conferenda! Quod officii genus iam iam praestabo; quam primum specimen TVVM inaugurale, proprio Marte elaboratum, ex cathedra academica defenderis. Perage id more TIBI sollempni, adeoque glorioso! Restat: vt, de meo in TE amore etiam atque etiam persuasus, me nunquam non amare pergas! Vale, resque TVAS age feliciter! Scr. in Acad. Frieder. III. Non. Maii A. O. R. cō Icc LXXII.

FRA.

ULB Halle

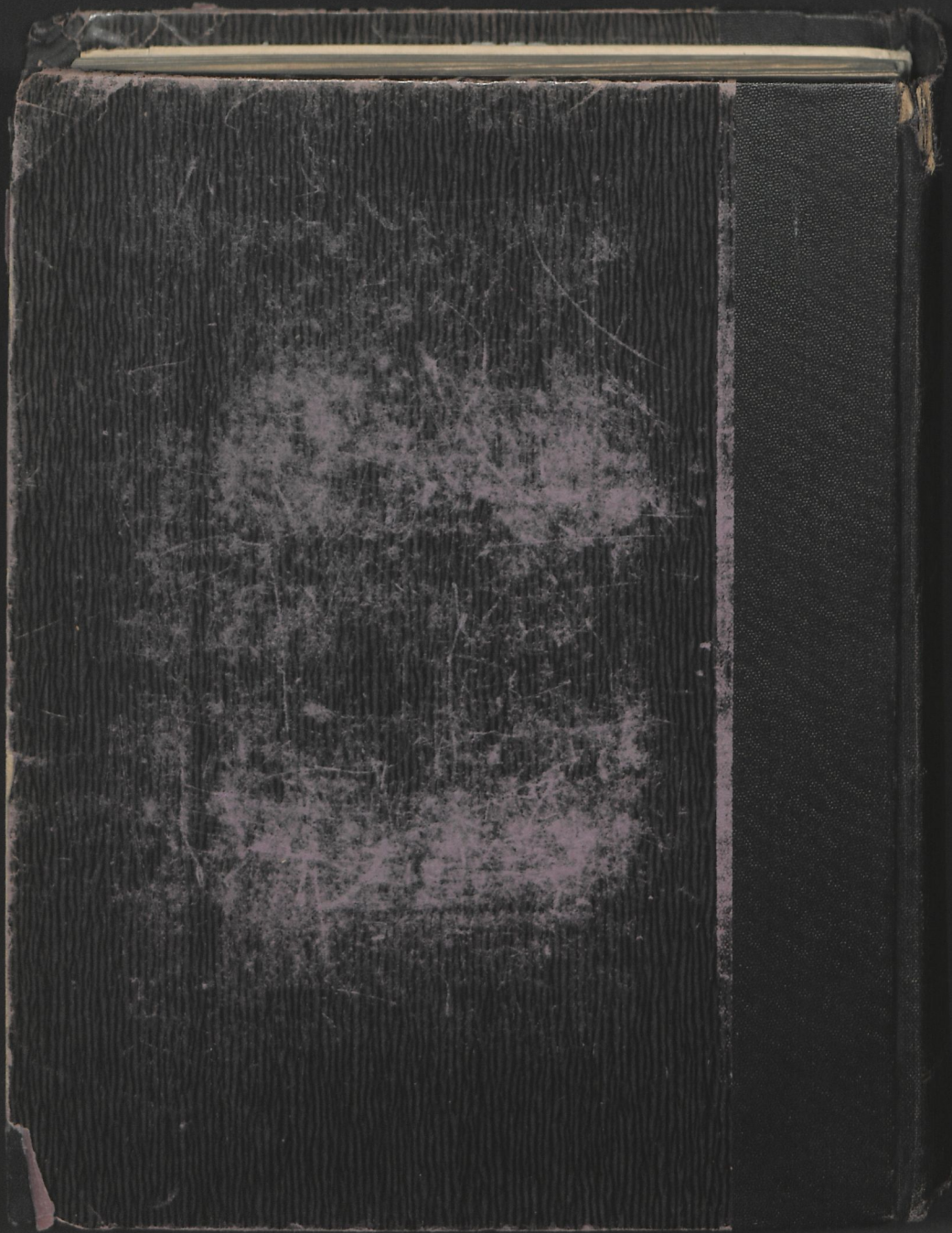
3

002 169 592

sb

Farbkarte #13

B.I.G.

6

DE
F E B R I V M
S A L V B R I T A T E
I N M O R B I S C H R O N I C I S

1772, 30
6

EX AVCTORITATE
ILLVSTRIS MEDICORVM ORDINIS
I N R E G I A F R I D E R I C I A N A

PRO
G R A D V D O C T O R I S

R I T E C O N S E Q V E N D O
A D D I E M V I M A I I M D C C L X X I I .

H. L. Q. C.

P V B L I C E D I S P V T A B I T
L E O N A R D V S L V D O V I C V S F I N K E
C A P P E L L I S - T E C K L E N B V R G E N S I S .

HALAE AD SALAM
S T A N N O H E N D E L I A N O .

